

Вплив злочинності на забезпечення соціальної безпеки

ЄВГЕН ЮХИМОВИЧ БАРАШ

доктор юридичних наук, доцент, заслужений діяч науки і техніки України,
начальник Інституту кримінально-виконавчої служби,
м. Київ, Україна

Анотація: Кількість злочинів щороку зростає. Тому основна мета роботи полягає у дослідженні впливу злочинності на забезпечення соціальної безпеки в Україні. Після проведення аналізу основних соціально-економічних показників можливо сформулювати пропозиції щодо реформування підходу до оцінювання рівня функціонування правоохоронної системи. У роботі розглянуто правові та організаційно-управлінські чинники, що вплинули на рівень злочинності за останні три роки. Проаналізувавши стан судових справ у Європейському суді з прав людини в сфері Державної кримінально-виконавчої служби України, доведено, що дієвим засобом, спрямованим на поліпшення ситуації, повинен стати Національний превентивний механізм, який передбачає механізм проведення моніторингових візитів до місць несвободи та реагування уповноважених осіб на виявлені системні прогалини, проблеми матеріального забезпечення, державного фінансування та забезпечення людськими ресурсами місць несвободи. Автором доведено негативний вплив на рівень злочинності низки ухвалених нормативно-правових актів, які не містили поетапних науково обґрунтованих кроків, без широкого обговорення та висновків науково-дослідних установ. Визначено проблемні елементи, що потребують негайних дієвих механізмів, виконання яких дасть змогу поліпшити стан соціальної безпеки.

Ключові слова: рівень злочинності, правоохоронні органи, превентивні заходи, установи виконання покарань, Європейський суд з прав людини.

Влияние преступности на обеспечение социальной безопасности

ЕВГЕНИЙ ЕФИМОВИЧ БАРАШ

доктор юридических наук, доцент, заслуженный деятель науки и техники Украины,
начальник Института уголовно-исполнительной службы,
г. Киев, Украина

Аннотация: Количество преступлений с каждым годом возрастает. Исходя из этого основная цель работы заключается в исследовании влияния преступности на обеспечение социальной безопасности в Украине. После проведения анализа основных социально-экономических показателей возможно сформировать предложения по реформированию подхода к оценке уровня функционирования правоохранительной системы. В работе

рассмотрены правовые и организационно-управленческие факторы, повлиявшие на уровень преступности за последние три года. Проанализировав состояние судебных дел в Европейском суде по правам человека в сфере Государственной уголовно-исполнительной службы Украины, доказано, что действенным средством, направленным на улучшение ситуации, должен стать Национальный превентивный механизм, предусматривающий механизм проведения мониторинговых визитов в места несвободы и реагирования уполномоченных лиц для выявления системных пробелов, проблем материального обеспечения, государственного финансирования и обеспечения человеческими ресурсами мест несвободы. Автором доказано негативное влияние на уровень преступности ряда принятых нормативно-правовых актов, которые не содержали поэтапных научно обоснованных шагов, без широкого обсуждения и выводов научно-исследовательских учреждений. В работе были определены проблемные элементы, требующие немедленных действующих механизмов, выполнение которых позволит улучшить состояние социальной безопасности.

Ключевые слова: уровень преступности, правоохранительные органы, превентивные меры, учреждения исполнения наказаний, Европейский суд по правам человека.

Influence of Criminality on Providing Social Security

YEVGEN YU. BARASH

Doctor of Law, Associate Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine,
Head of the Institute of Penitentiary Service,
Kyiv, Ukraine

Abstract: The influence of criminality on providing social security in Ukraine is examined. The analysis of the main social and economic indicators gave us the possibility to make propositions related to reforming the approach to evaluate the level of the law enforcement system's activities. The legal, organizational and management factors, which has influenced the crime level within the last three years, are examined. After the analysis of the cases considered by the European Court on Human Rights it has been proved that the National Preventive should become an effective mean aimed at improving the situation in that sphere. That Mechanism envisages the mechanism of carrying out the monitoring visits to custody and the authorized officials' activities in response to the detected system problems, deficiencies and lack of the resource supply, in particular the financing and staff recruiting at those places, where persons are deprived of their liberty. The draft Law of Ukraine «On preventive and compensation means related to the tortures, inhumane behavior or punishment, or such one, which humiliates the human dignity of inmates and detainees, and on establishing the penitentiary judges institute» contains the clear grounding of the expected positive result, but is still under consideration. Some normative and legal acts' negative influence on the crime level is proved. Those acts had neither broad discussion nor the stage-by-stage scientific examination. The scientific and research institutions' conclusions concerning those acts were not available. The problem elements, which need the urgent efficient mechanisms, are determined. Implementation of the corresponding mechanisms would give the possibility to improve the state of social security.

Key words: social security, crime level, law enforcement bodies, preventive measures, penal establishments, European Court on Human Rights.

Вступ

Проголошення незалежності України стало поштовхом для розбудови правової, соціальної, демократичної і незалежної держави. Саме однією з підстав прийняття Конституції України є прагнення розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, що і було закріплено у ст. 1. Соціальна держава має становити тип держави, діяльність якої повинна бути спрямована на регулювання соціальної та економічної сфер життєдіяльності суспільства, для забезпечення високого соціального рівня захищеності всіх громадян [1]. Проблеми, що виникають у державі та загрожують соціальній безпеці, набули чітких проявів та потребують вжиття заходів щодо забезпечення соціальної безпеки. У зв'язку з цим слід проаналізувати чинники, що впливають на рівень соціальної безпеки, зокрема рівень злочинності. Брак комплексного механізму забезпечення соціальної безпеки та нормативно-правового забезпечення державного регулювання у цій сфері потребує аналізу та вироблення стратегії забезпечення соціальної безпеки. Соціальна безпека є предметом наукових досліджень у багатьох сферах суспільного життя, зокрема розглядали її у своїх працях такі вчені, як: О. П. Коваль, Р. П. Підлипна, В. А. Скуратівський, безпосередньо компоненти безпеки розглядали: О. Ю. Арламов, Д. В. Зеркалов та інші, принципи побудови індикаторів соціальної безпеки розглядав О. І. Іляш.

Метою наукової публікації є аналіз негативного впливу на рівень злочинності та визначено проблемні елементи, що потребують негайних дієвих меха-

нізмів, виконання яких дасть змогу поліпшити стан соціальної безпеки [2].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, у Законі України «Про основи національної безпеки України» не закріплено визначення соціальної безпеки в Україні. Зазначений Закон містить лише максимально узагальнене, а отже, фактично не прийнятне для практичного використання визначення терміна «національна безпека» без розкриття сутності його (терміна) складових [3; 4].

Проте термін «соціальна безпека» зафіксовано на нормативному рівні. Так, згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, «соціальна безпека – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і достатній рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни» [5].

Незважаючи на те, що термін «соціальна безпека» передбачено в Методичних рекомендаціях Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, він є досить вузьким і не досить конкретним. У зв'язку з цим візьмемо за основу наукове та більш чітке тлумачення. Отже, соціальна безпека – відсутність загроз здоров'ю та життю людини [1].

Матеріали та методи

Відповідно до поставленої мети та завдань автором використано сукупність як загальнонаукових, так і спеціальних методів і способів наукового пізнання, застосування яких дозволило

всебічно проаналізувати коло питань, що стосуються впливу злочинності на забезпечення соціальної безпеки.

Метод порівняльно-правового та документального аналізу використовувався при визначенні недоліків законодавства, що вплинули на стан злочинності та забезпечення соціальної безпеки. За допомогою аналітичного методу були проаналізовані вітчизняні [2] та закордонні підходи до оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів [3] та запропоновані шляхи вдосконалення таких підходів.

Метод статистичного аналізу дозволив ознайомитися з офіційно-статистичними матеріалами Державної служби статистики України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, звітами Генеральної прокуратури України.

Нормативною основою дослідження є Конституція України, чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, проекти нормативних актів, що впливають на рівень злочинності та забезпечення соціальної безпеки.

Соціальна безпека є багатоманітним і міждисциплінарним поняттям, але його не так часто пов'язують з такою наукою, як кримінологія, яка вивчає злочинність, причини злочинної поведінки й особу злочинця, що має на меті виявити закономірності злочинності та розробити заходи її попередження.

Проте розуміємо, що забезпечення суспільної безпеки неможливе без урахування злочинності як одного із суспільних явищ, оскільки злочинність – соціальне явище, вона породжується умовами суспільного життя. Відповідно

до цього і визначають поняття злочинності як сукупність злочинів, що вчинені у такому суспільстві й у визначений період часу. Можна стверджувати, що низький рівень злочинності – це одна з передумов і важливих чинників соціальної безпеки.

Результати та обговорення

Рівень злочинності та соціальна безпека

У вітчизняній і світовій практиці основними показниками стану злочинності в країні визнаються кількість злочинів, що зареєстровані за певний період часу, та коефіцієнт злочинності в розрахунку на 100 тис. усього населення. Населення у міжнародному праві розуміють як сукупність усіх індивідів, які проживають у конкретний момент на території тієї чи іншої держави і підпорядковуються її юрисдикції. Загальноприйнято поділяти все населення на кілька категорій: громадян, іноземців (громадян інших держав) та осіб без громадянства (апатридів). Іноді виокремлюють й інші категорії населення. Однак ключовою ознакою, необхідною для віднесення тієї чи іншої особи до населення держави, є поширення на цю особу юрисдикції держави [6]. Остання здійснює стосовно свого населення три види юрисдикції, а саме: законодавчу, адміністративну та судову. Таким чином, дійшли висновку, що особи, які перебувають під слідством або засуджені до позбавлення волі, також належать до поняття «населення України».

Наведемо статистичні дані щодо рівня злочинності в Україні. Зокрема, за останні шість років рівень злочин-

ності зріс від 683 до 1367 злочинів. Для чіткого розуміння ситуації слід навести дані зростання вчинених тяжких та особливо тяжких злочинів. За даними Єдиного звіту про кримінальні правопорушення по державі Генеральної прокуратури України, кількість зареєстрованих тяжких злочинів збільшилась із 156131 (2013) до 213521 (2016), а особливо тяжких з 13776 (2013) до 19021 (2016) [7].

Вивчаючи рівень і динаміку злочинності, можна спостерігати різні сталі розподіли її видів, закономірностей місця та часу вчинення злочинів, характерні особливості особи злочинця тощо, пов'язані з соціально-економічною ситуацією в державі.

Виникає запитання: що вплинуло на зростання рівня злочинності в Україні? Серед чинників варто відзначити такі складові соціальної безпеки, як соціальні та економічні, що чітко зазначені у звітах Державної служби статистики України, а саме: а) зростання індексу споживчих цін на товари та послуги у січні-вересні 2017 р. (у порівнянні до відповідного періоду 2016 р.) становить 114,6%; б) високий рівень безробіття серед економічно активного населення віком 15–70 років у II кварталі 2017 р. становить 9,1% (2013 р. був зафіксований на рівні 6,3%); в) збільшення міграції з України (зростання міжнародної мобільності населення, трудова міграція, освітня міграція, пошук притулку, еміграція); г) наявність значної кількості внутрішньо переселених осіб (зареєстровано 1 млн 623 тис. переселенців з Автономної Республіки Крим і зони проведення анти-терористичної операції) [2].

До окремої групи можна віднести чинники, що пов'язані з ефективністю діяльності правоохоронних органів. До проблеми ефективності діяльності правоохоронних органів звертали свої погляди багато вчених (О. І. Антонюк, О. М. Бандурка, В. І. Галаган, В. А. Гузь, Д. П. Калаянов, Н. В. Камінська, М. В. Костицький, В. Л. Костюк, М. В. Лошицький, Є. Д. Лук'янчиков, М. А. Погорецький, А. М. Сердюк, О. Г. Яновський та ін.), однак їх погляди були досить різні. З'ясуємо підходи до оцінювання ефективності діяльності поліції, застосування яких певною мірою можливе і до інших правоохоронних органів. Так, об'єктивний підхід визначає «хорошу ефективність» наперед. Тобто апріорі існують чіткі правила, що вказують, коли поліцейські отримують визнання своєї ефективності. Ці правила фіксуються у певному документі і зобов'язують поліцію. Досягнення певних цілей ефективності може тягти за собою преміювання поліцейських. Суб'єктивний підхід – з допомогою суб'єктивних суджень визначається розходженнями між результатами ефективності і визначенням того, наскільки докладено зусиль для досягнення цілей поліцейської діяльності. Органи влади цього разу формують систему оцінки експертами та контролюють об'єктивність такого оцінювання [3].

Одним із таких прикладів можна навести діяльність Британської Коронної інспекції поліцейських сил, яка проводить перевірку діяльності поліцейських підрозділів, за результатами яких готує тематичні й періодичні (щорічні) звіти щодо оцінювання діяльності поліцей-

ських підрозділів з рекомендаціями [8]. Ці звіти і рекомендації доступні громадськості. Одним з інструментів такого оцінювання є «PEEL оцінювання» (police effectiveness, efficiency, legitimacy – поліцейська ефективність, продуктивність, легітимність).

Рівень ефективності оцінюється щодо того, як поліція виконує свої обов'язки, зокрема, зменшення рівня злочинності, захист вразливих категорій осіб, боротьба з антигромадською поведінкою, ліквідація надзвичайних подій та інші сервісні виклики. Продуктивність оцінюється стосовно того, якими коштами досягається результат. Легітимність оцінюється стосовно того, наскільки етично і в рамках закону працює поліцейський підрозділ [8].

Незважаючи на зазначені пропозиції щодо проведення певних реформ у підходах до запровадження оцінювання результативності роботи працівників правоохоронних органів в Україні, нині чітко проглядається застосування підходів ще радянських часів.

Превалювання кількісних критеріїв роботи подекуди заважає реалізації саме якісної складової протидії злочинним виявам.

На думку професора І. М. Охріменко, «Головним результатом роботи має бути впевненість більшості населення в тому, що персонал правоохоронних органів:

1. Кваліфіковано здійснює правоохоронну діяльність щодо попередження злочинності, розкриття вчинених злочинів і забезпечення публічного порядку.

2. Чесно виконує свої обов'язки та дотримується законів.

3. Допмагає пересічним людям, ставиться до всіх людей з повагою тощо» [2].

На виконання цих результатів викремлено найважливіші характеристики на цей час, які варто закріпити:

– показники стану публічної безпеки і порядку: кількісно-якісні дані щодо зареєстрованих кримінальних та адміністративних правопорушень у межах території обслуговування чи специфіки діяльності окремого підрозділу; відсоток їх викриття і розслідування (деталізована кількість виявлених злочинів (за видами); превентивна діяльність (суспільне сприйняття загального рівня злочинності громадськістю);

– показники надійності: характеристики результату поліцейської послуги (кількість скарг щодо рівня обслуговування чи піклування), безвідмовність, збереженість (кількість скарг щодо дій працівників конкретних підрозділів поліції); інформування про ухвалені рішення або перебіг досудового розслідування;

– загальний відсоток населення, задоволеного рівнем діяльності органів і підрозділів поліції (ступінь довіри населення до поліції).

Аналіз законодавчих ініціатив

Крім вищевказаних чинників, на окрему увагу заслуговують правові та організаційно-управлінські, що вплинули на рівень злочинності за останні три роки.

Яскравим прикладом негативного впливу правових чинників є ухвалення Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зараху-

вання судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26.11.2015 р. № 838-VIII так званого «Закону Савченко».

У пояснювальній записці до вищезгаданого закону вказувалась мета його ухвалення, а саме: приведення у відповідність з міжнародними стандартами умов утримання під вартою. Окрім зазначеної мети, введення у законодавство положення про збільшення коефіцієнта зарахування часу утримування під вартою у слідчих ізоляторах до покарання у виді позбавлення волі обґрунтовувалось необхідністю забезпечення соціальної справедливості, практичної реалізації принципу презумпції невинуватості, припинення негативної практики тривалого утримання в слідчих ізоляторах осіб на стадії досудового розслідування кримінальних проваджень, а також потребою розвантаження Українських слідчих ізоляторів, що водночас поліпшить умови перебування там тих осіб, які не будуть звільнені після ухвалення законопроекту [9].

За результатами моніторингу місць несвободи в Україні за 2016 рік (тобто протягом року після ухвалення «Закону Савченко») в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах виявлено непоодинокі випадки порушення права на свободу; застосування психічного та фізичного насильства до ув'язнених; порушення права на медичну допомогу; порушення вимог роздільного тримання деяких категорій осіб в установах попереднього ув'язнення; зловживання адміністрацією цих установ заходами дисциплінарного впливу; неналежне матеріально-побутове забезпечення та харчування; порушення права на свобо-

ду тощо, а також відсутність реагування з боку Міністерства юстиції України на факти порушення законодавства в установах виконання покарань та попереднього ув'язнення. Приміром, у камері Київського слідчого ізолятора для тримання транзитно-пересильних осіб, в якій перебувало 20 ув'язнених, лише 16 з них були забезпечені спальними місцями. Відповідно до пояснень в'язнів у різні проміжки часу у згаданій камері утримувалося від 25 до 30 осіб, у зв'язку із цим вони спали по чергово, у тому числі на лавах і столі [10].

Кількість осіб, які були звільнені від подальшого відбування покарання внаслідок застосування вищезазначеного Закону, станом на жовтень 2017 р., становила 8,9 тис. осіб, зокрема: в установах виконання покарань – 6,8 тис. осіб (у тому числі за умисне вбивство – 882, розбій – 1148, умисне тяжке тілесне ушкодження – 549), в слідчих ізоляторах 2,1 тис. осіб (у тому числі за умисне вбивство – 136, розбій – 227, умисне тяжке тілесне ушкодження – 90). Із числа цих звільнених осіб 10% уже вчинили нові злочини, а саме: умисні вбивства – 22, завдання тяжких тілесних ушкоджень – 18, зґвалтування – 10, крадіжки – 405, грабежі – 131, розбої – 66, шахрайства – 39, хуліганство – 20.

Показники злочинів, що вчинені особами, які були звільнені у зв'язку з ухваленням «Закону Савченко», та результати «Моніторингу місць несвободи в Україні за 2016 рік», стали свідченням того, що мета Закону (яка, по суті, зводилась до компенсації незадовільних умов утримання в установах попереднього ув'язнення за рахунок скорочення терміна) не була досягнута [11].

Таким чином, відміна «Закону Савченку» була вимушеним кроком, з одного боку, враховуючи негативні тенденції зростання злочинності, а з другого – привернула увагу до важливого питання законотворчої діяльності, наскільки вона є системною та відповідає вимогам належного нормотворчого процесу. Адже саме законотворчий процес становить основу для формування політики у будь-якій сфері суспільного життя [12; 13].

На нашу думку, одним із завдань зменшення кількості осіб у місцях позбавлення волі, зокрема в місцях попереднього ув'язнення, було покликано зменшити кількість скарг до Європейського суду з прав людини.

Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 р., а саме аналіз стану судових справ у Європейському суді з прав людини в сфері Державної кримінально-виконавчої служби України показав, що за рішеннями, які були ухвалені 2015 р. сума компенсації особам за порушення прав під час перебування в слідчих ізоляторах становила 52 тис. євро, 2016 р. – 141 тис. євро, за шість місяців 2017 р. – 137,5 тис. євро.

За результатами щорічного звіту про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 р. Встановлені основні проблеми, які призводять до констатації Європейським судом порушень Україною положень Конвенції, зокрема такі, як: жорстоке поводження з особами, які перебувають під контролем держави (в місцях досудового тримання під вартою або місцях виконання

покарань); неналежні матеріально-побутові умови тримання осіб, які перебувають у місцях досудового тримання під вартою або в установах виконання покарань, а також надання вказаній категорії осіб належної медичної допомоги [14].

Заслужують на увагу проекти законів, метою яких є поліпшення умов тримання під вартою.

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про попереднє ув'язнення» № 2979 від 02.06.2015 р. передбачав приведення ст. 8 Закону у відповідність до рекомендацій Європейських пенітенціарних правил. У цій статті упорядковується та спрощується порядок роздільного тримання різних категорій осіб, які взяті під варту. Новелою цієї статті також є те, що розміщення осіб, які взяті під варту, в камерах здійснюється з урахуванням їх особистості та психологічної сумісності. У ст. 9 Закону розширені права осіб, які взяті під варту, зокрема, визначено право на гуманне ставлення до них і повагу їх людської гідності, надано право отримувати бандеролі. Конкретизовано, що вони мають право отримувати посилки, передачі та бандеролі без будь-яких обмежень. На жаль, проект був відкликаний.

Заслужує на увагу проект Закону про внесення змін до Закону України «Про попереднє ув'язнення» (щодо імплементації окремих стандартів Ради Європи) № 2291а від 06.07.2015 р. Цим законопроектом пропонується зняти обмеження можливостей ув'язнених купувати протягом місяця за безготівковим розрахунком продукти харчування і предмети першої необхідності. Каме-

ри, менші 6 квадратних метрів, не повинні використовуватися. При обрахуванні площі камери не враховується площа санітарного вузла. Відстань між стінами камери не може бути меншою 2 метрів.

Визначено, що скарги, заяви, пропозиції та інші листи, що надсилаються державним органам, установам та організаціям, перегляду не підлягають, а також відповіді на них перегляду не підлягають.

Врегулюється можливість доступу ув'язнених до глобальної мережі Інтернет. Порядок реалізації цього права має встановлюватись Міністерством юстиції України.

Вдосконалюється порядок поміщення особи, взятої під варту, в карцер. Зокрема, закріплюються такі процесуальні права особи: бути представленою адвокатом чи іншим фахівцем у галузі права отримати інформацію у письмовій формі про притягнення його до дисциплінарної відповідальності; бути присутнім на засіданні комісії при розгляді питання про притягнення його до дисциплінарної відповідальності; знайомитись із матеріалами дисциплінарного провадження та особової справи, робити виписки, знімати копії з них; давати пояснення, заперечення та заявляти клопотання в усному та письмовому вигляді, представляти докази; клопотати про виклик свідків та задавати їм питання; оскаржувати відповідне рішення [15].

Дієвим засобом, що спрямований на поліпшення ситуації, повинен був стати Національний превентивний механізм, який передбачає механізм проведення моніторингових візитів до місць несво-

боди та реагування Уповноваженого на виявлені системні прогалини, проблеми матеріального забезпечення, державного фінансування та забезпечення людськими ресурсами місць несвободи. На виконання якого розроблено проект Закону №4936 від 08.07.2016 р. «Про превентивні і компенсаційні засоби у зв'язку з катуванням, нелюдським чи таким, що принижує гідність, поведженням або покаранням щодо засуджених та осіб, узятих під варту, та запровадження інституту пенітенціарних суддів».

Проект Закону, в разі його ухвалення, має закріпити поняття «компенсаційні заходи» та «превентивні заходи». Компенсаційні заходи – це дії, що вживаються на підставі відповідного рішення пенітенціарного судді та спрямовані на відшкодування жертвам катувань або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження або покарання матеріальної та (або) моральної шкоди. Превентивні заходи – це дії, що вживаються на підставі відповідного рішення пенітенціарного судді та спрямовані на припинення або попередження катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження або покарання.

Ухвалення законопроекту має на меті створити механізм превентивних і компенсаційних заходів у зв'язку з неналежним поведженням щодо засуджених і взятих під варту осіб, а також закріпити суб'єкти та процедуру їхнього застосування. Додатковою метою є створення належних гарантій для забезпечення доступу до правосуддя осіб, які тримаються під вартою, та засуджених шляхом створення інституту пенітенціарних суддів.

За останні три роки на штучне зменшення кількості засуджених в установах виконання покарань також вплинуло застосування законодавства щодо амністії. За даними Моніторингу місць несвободи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини наведено такі дані: 2014 р. за амністією було звільнено понад 16,5 тис. засуджених (водночас за амністією у 2011 р. було звільнено 3,5 тис. засуджених). З одного боку, позитивним є зменшення кількості осіб, які відбувають покарання у виправних колоніях (з 126 тис. 937 осіб (2014) до 60 тис. 399 осіб (2017) [10], а з другого – звільнення передбачає переривання процесу виправлення та неготовність суспільства, а головне – неготовність державних органів прийняти значну кількість осіб, що і завадили соціальній інтеграції у суспільство [16; 17]. Це призвело до того, що третина осіб, які були амністовані, повторно вчинила злочини різної тяжкості.

Висновки

Переходячи від тенденції зростання рівня злочинності до її впливу на соціальну безпеку, необхідно зазначити, що основними проблемними елементами, через які виявляється рівень забезпечення соціальної безпеки, є:

1) ринок праці (кількість зареєстрованих безробітних на кінець серпня 2017 р. становила 311,9 тис. осіб, з них допомогу по безробіттю отримували 79,6%); 2) доходи населення (заборгованість перед працівниками економічно активних підприємств за цей період зросла на 17,3%, або на 193,7 млн грн, і на початок серпня становила 1312,0

млн грн.); 3) соціальний захист (на кінець липня 2017 р. заборгованість населення зі сплати за житлово-комунальні послуги становила 28 млрд. грн); 4) населення (чисельність наявного населення в Україні, за оцінюванням, на 1 серпня 2017 р. становила 42456,0 тис. осіб. Упродовж січня–липня 2017 р. чисельність населення зменшилася на 128,5 тис. осіб. Порівняно з січнем–липнем 2016 р. обсяг природного скорочення збільшився на 14,2 тис. осіб); 5) ціни (індекс споживчих цін (індекс інфляції) у січні–серпні 2017 р. становив 108,1% (у відповідному періоді 2016 року – 104,5%)). Зазначимо, що ці складові також впливають і на рівень злочинності в державі, тому враховуючи, що всі складові логічно поєднані між собою, показники злочинності можуть розглядатися як індикатор забезпечення соціальної безпеки, так і чинники, що впливають на рівень її забезпечення.

Аналізуючи рівень злочинності у країнах Європи та рівень соціального захисту населення, простежується зв'язок між ними. У країнах, у яких спостерігається низький рівень злочинності, наявний високий рівень соціального захисту населення та рівень життя в цілому (Фінляндія, Данія, Швейцарія). Відповідно до цього можна зробити висновки про те, що злочинність і соціальна безпека є невіддільними одне від одного, а чинники, що негативно впливають на обидва явища, є тотожними. Тому високий рівень злочинності із загальною тенденцією до зростання є свідченням того, що соціальна безпека також має негативні тенденції і потребує шляхів її забезпечення.

Перед державними органами України та науковою спільнотою постає низка питань, що пов'язані з напрямками протидії злочинності. Слід погодитись з думкою багатьох учених-кримінологів щодо необхідності створення стратегії протидії злочинності як компоненту стратегії національної безпеки України.

Варто визначити державний вектор протидії такому негативному явищу, як злочинність, який би чітко дав відповіді на такі запитання: 1. Які основні тенденції розвитку злочинності? 2. Які

цілі та завдання держави й суспільства у сфері протидії злочинності? 3. Які очікуються результати діяльності з протидії злочинності?

Отже, забезпечення соціальної безпеки неможливе без створення безпечного простору для життя громадян і захисту їхніх основних прав і свобод людини від злочинних посягань. Крім державного примусу, значний вплив на попередження злочинності мають ті ж самі чинники, що і на забезпечення соціальної безпеки

Список використаних джерел

[1] Коваль, О. П. (2016). Соціальна безпека: сутність та вимір. Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_nauk_anal_rozrob/social_bezpeka.pdf (дата перегляду: 10.10.2017).

[2] Охріменко І. М. (2016). Показники діяльності правоохоронних органів України: теоретико-прикладний аналіз. Актуальна юриспруденція. Режим доступу: [http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1338%](http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1338%20) (дата перегляду: 10.10.2017).

[3] Куба Н., Тополевський Р. (2016). Система оцінки ефективності роботи Національної поліції. Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1455530110> (дата перегляду: 5.10.2017).

[4] Моніторинг місць несвободи в Україні: стан реалізації національного превентивного механізму. Доповідь за 2016 рік. Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/29617-zb-predstavleno-spetsialnu-dopovid-upovnovazhenogo-monitoring-mists-nesvo/> (дата перегляду: 7.10.2017).

[5] Офіційний сайт Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата перегляду: 7.10.2017).

[6] British HM Inspectorate of Constabulary. Режим доступу: <http://www.justiceinspectores.gov.uk/hmic> (дата перегляду: 4.10.2017).

[7] Зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo# (дата перегляду: 7.10.2017).

[8] PEEL 2014 Methodology. HMIC 2014. Режим доступу: <http://www.justiceinspectores.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014-peel-methodology.pdf> (дата перегляду: 4.10.2017).

[9] Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання)». Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56953 (дата перегляду: 09.11.2017).

[10] Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 році. Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_9329 (дата перегляду: 7.10.2017).

[11] Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 черв. 2003 р. №964-IV. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата перегляду: 10.10.2017).

[12] Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про попереднє ув'язнення» (щодо удосконалення окремих норм). Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55398 (дата перегляду: 7.10.2017).

[13] Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про попереднє ув'язнення» (щодо імплементації окремих стандартів Ради Європи). Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55900 (дата перегляду: 7.10.2017).

[14] Проект Закону «Про превентивні і компенсаційні засоби у зв'язку з катуванням, нелюдським чи таким, що принижує гідність, поведженням або покаранням щодо засуджених та осіб, узятих під варту, та запровадження інституту пенітенціарних суддів. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59613 (дата перегляду: 7.10.2017).

[15] Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку за-рахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/838-19> (дата перегляду: 7.10.2017).

[16] Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii> (дата перегляду: 10.10.2017).

[17] Міграція в Україні: факти і цифри. Міжнародна організація з міграції. 2016. Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf (дата перегляду: 7.10.2017).

References

[1] Koval, O. P. (2016). Social security: essence and evaluation. Available at: http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_nauk_anal_rozrob/social_bezpeka.pdf (Date Accessed: 10.10.2017).

[2] Okhrimenko, I. M. (2016). Indicators of the Ukrainian law enforcement bodies' activities: the theoretic and practical analysis Actual jurisprudence. Availble at: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1338% (Date Accessed: 10.10.2017).

[3] Kuba, N., Topolevskiy, R. (2016). System of evaluation of the efficiency of the National police's activities. Available at: <http://khp.org/index.php?id=1455530110> (Date Accessed: 5.10.2017).

[4] Monitoring of the Ukrainian establishments of deprivation of liberty: the state of implementation of the national preventive mechanism. Availble at: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/29617-zb-predstavleno-spetsialnu-dopovid-upovnovazhenogo-monitoring-mists-nesvo/> (Date Accessed: 7.10.2017).

[5] The official site of the State Service of Statistics of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Date Accessed: 7.10.2017).

[6] British HM Inspectorate of Constabulary. Availble at: <http://www.justiceinspectores.gov.uk/hmic> (Date Accessed: 4.10.2017).

[7] Registered criminal offences and the results of their pre-trial investigation. The official site of the General Prosecutor's Office. Available at: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo# (Date Accessed: 7.10.2017).

[8] PEEL 2014 Methodology. HMIC 2014. Available at: <http://www.justiceinspectores.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/2014-peel-methodology.pdf> (Date Accessed: 4.10.2017).

[9] The explanation message to the draft-law "On amendments to the Criminal Code of Ukraine (concerning the improvement of the order of the court calculation of the enforcement of sentence term including the term of the pre-trial deprivation of liberty)". Availble at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56953 (Date Accessed: 9.11.2017).

[10] Annual report on the results of the activities of Government's authorized representative on the cases of the European Court on Human Rights in 2016. Availble at: https://minjust.gov.ua/m/str_9329 (Date Accessed: 7.10.2017).

[11] On the foundations of the national security of Ukraine: The Law of Ukraine No 964-IV of June 19, 2005. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Date Accessed: 10.10.2017).

[12] The draft-law "On amendments to the Law of Ukraine "On pre-trial detention" (concerning the development of some norms). Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55398 (Date Accessed: 7.10.2017).

[13] The draft-law "On amendments to the Law of Ukraine "On pre-trial detention" (concerning the implementation of some standards of the Council of Europe)". Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55900 (Date Accessed: 7.10.2017).

[14] The draft-law "On the preventive and compensation means related to the tortures, inhumane behavior or punishment or such one, which humiliates the human dignity of inmates and detainees, as well as on establishment of the penitentiary judges institute". Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59613 (Date Accessed: 7.10.2017).

[15] On amendments to the Criminal Code of Ukraine (concerning the improvement of the order of the court calculation of the enforcement of sentence term including the term of the pre-trial deprivation of liberty): The Law of Ukraine. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/838-19> (Date Accessed: 7.10.2017).

[16] Methodic recommendations concerning the evaluation of the economic security level of Ukraine. Approved by the Order of the Ministry of economic development and trade No 1277. of 29.10.2013. Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii> (Date Accessed: 10.10.2017).

[17] Migration in Ukraine: facts and figures. International Organization on Migration. Available at: http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf (Date Accessed: 7.10.2017).